

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

2 septembrie 2021 *

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru – Piața internă de energie electrică și de gaze naturale – Directiva 2009/72/CE – Articolul 2 punctul 21 – Articolul 19 alineatele (3), (5) și (8) – Articolul 37 alineatul (1) litera (a) și alineatul 6 literele (a) și (b) – Directiva 2009/73/CE – Articolul 2 punctul 20 – Articolul 19 alineatele (3), (5) și (8) – Articolul 41 alineatul (1) litera (a) și alineatul 6 literele (a) și (b) – Noțiunea de „întreprindere integrată vertical” – Separare efectivă între rețelele de energie electrică și de gaze naturale și activitățile de producere și de furnizare – Operatorul de transport și de sistem independent – Independența personalului și a conducerii acestui operator – Perioade de tranziție – Participații deținute la capitalul întreprinderii integrate vertical – Autorități de reglementare naționale – Independență – Competențe exclusive – Articolul 45 TFUE – Libera circulație a lucrătorilor – Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene – Articolul 15 – Dreptul la muncă și dreptul de a exercita o ocupație – Articolul 17 – Dreptul de proprietate – Articolul 52 alineatul (1) – Limitări – Principiul democrației”

În cauza C-718/18,

având ca obiect o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor formulată în temeiul articolului 258 TFUE, introdusă la 16 noiembrie 2018,

Comisia Europeană, reprezentată de M. Noll-Ehlers și de O. Beynet, în calitate de agenți,

reclamantă,

împotriva

Republicii Federale Germania, reprezentată inițial de J. Möller și T. Henze, în calitate de agenți, și ulterior de J. Möller și S. Eisenberg, în calitate de agenți,

pârâtă,

susținută de:

Regatul Suediei, reprezentat inițial de C. Meyer-Seitz, A. Falk, H. Shev, J. Lundberg și H. Eklinder, în calitate de agenți, și ulterior de C. Meyer-Seitz, H. Shev și H. Eklinder, în calitate de agenți,

intervenientă,

CURTEA (Camera a patra),

* Limba de procedură: germana.

compusă din domnul M. Vilaras, președinte de cameră, domnul K. Lenaerts, președinte al Curții, îndeplinind funcția de judecător al Camerei a patra, și domni N. Piçarra (raportor), D. Šváby și S. Rodin, judecători,

avocat general: domnul G. Pitruzzella,

grefier: domnul D. Dittert, șef de unitate,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 15 octombrie 2020,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 14 ianuarie 2021,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin cererea introductivă, Comisia Europeană solicită Curții să constate că, prin faptul că nu a transpus corect:

- articolul 2 punctul 21 din Directiva 2009/72/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice și de abrogare a Directivei 2003/54/CE (JO 2009, L 211, p. 55), precum și articolul 2 punctul 20 din Directiva 2009/73/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale și de abrogare a Directivei 2003/55/CE (JO 2009, L 211, p. 94);
- articolul 19 alineatele (3) și (8) din Directiva 2009/72 și din Directiva 2009/73;
- articolul 19 alineatul (5) din Directiva 2009/72 și din Directiva 2009/73, precum și
- articolul 37 alineatul (1) litera (a) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/72, precum și articolul 41 alineatul (1) litera (a) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/73,

Republica Federală Germania nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul acestor directive.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 2009/72

- 2 Potrivit considerentelor (1), (4), (9), (11), (12), (16), (24), (25), (33), (34) și (36) ale Directivei 2009/72:

„(1) Piața internă a energiei electrice, care a fost implementată treptat în întreaga [Uniune Europeană] începând cu 1999, are drept obiectiv să ofere tuturor consumatorilor din Uniunea Europeană, indiferent dacă sunt persoane fizice sau juridice, posibilități reale de alegere, precum și noi oportunități de afaceri și un comerț transfrontalier mai intens pentru a asigura obținerea de progrese în materie de eficiență, prețuri competitive și îmbunătățirea calității serviciilor, precum și pentru a contribui la siguranța alimentării și la dezvoltarea durabilă.

[...]

(4) Cu toate acestea, în prezent, există obstacole în calea vânzării de energie electrică, în condiții de egalitate, fără discriminare sau vreun dezavantaj în cadrul [Uniunii]. În special, nu există încă în fiecare stat membru un acces nediscriminatoriu la rețea și nici niveluri de supraveghere exercitată de autoritățile de reglementare similare din punct de vedere al eficacității.

[...]

(9) Fără o separare efectivă a rețelelor de activitățile de producere și de furnizare («separare efectivă»), există riscul inerent al discriminării, nu doar în ceea ce privește exploatarea rețelei, ci și în privința stimulării întreprinderilor integrate vertical de a investi în mod corespunzător în propriile rețele.

[...]

(11) Separarea efectivă poate fi asigurată doar prin eliminarea stimulării întreprinderilor integrate vertical de a exercita o discriminare asupra concurenților în ceea ce privește accesul la rețea și investițiile. Separarea proprietății, care implică desemnarea proprietarului rețelei ca operator de sistem și independența sa față de orice interese legate de furnizare și producere, reprezintă cu certitudine o modalitate eficace și sigură de soluționare a conflictului de interese inerent și de a garanta siguranța alimentării. [...] În cadrul separării proprietății, statelor membre ar trebui să li se solicite să garanteze că aceeași persoană sau aceleași persoane nu au dreptul de a exercita controlul asupra unei întreprinderi de producție sau de furnizare și, în același timp, de a exercita controlul sau vreun drept asupra unui operator de transport și de sistem sau asupra vreunui sistem de transport. În mod reciproc, controlul asupra unui sistem de transport sau unui operator de transport și de sistem ar trebui să excludă posibilitatea exercitării controlului sau a unui drept asupra unei întreprinderi de producție sau de furnizare. Respectând aceste limite, o întreprindere de producție sau de furnizare ar trebui să poată avea un pachet minoritar de acțiuni în cadrul unui operator de transport și de sistem sau al unui sistem de transport.

(12) Orice sistem de separare ar trebui să reușească să elimine orice conflict de interese între producători, furnizori și operatorii de transport și de sistem în vederea creării de stimulente pentru investițiile necesare și a garantării accesului noilor operatori pe piață pe baza unui regim de reglementare transparent și eficient și nu ar trebui să creeze un regim de reglementare excesiv de oneros pentru autoritățile de reglementare naționale.

[...]

(16) Înființarea de operatori de sistem sau de operatori de transport independenți față de orice interese legate de furnizare și producere ar trebui să permită întreprinderilor integrate vertical să își mențină dreptul de proprietate asupra activelor rețelei, asigurând, în același timp, o separare efectivă a intereselor, cu condiția ca respectivul operator de sistem independent sau respectivul operator de transport independent să desfășoare toate activitățile specifice unui operator de sistem și cu condiția punerii în aplicare a unor reglementări detaliate și a unor mecanisme ample de supraveghere exercitată de autoritățile de reglementare.

[...]

(24) Separarea efectivă deplină a activităților legate de rețea de cele de furnizare și producere ar trebui să se aplice pe întregul teritoriu al [Uniunii], atât întreprinderilor din [Uniune], cât și celor din afara [Uniunii]. Pentru a garanta că activitățile legate de rețea și cele de furnizare și producere, pe întregul teritoriu al [Uniunii], rămân independente, autoritățile de reglementare ar trebui împuternicite să poată refuza certificarea operatorilor de transport și de sistem care nu respectă regulile privind separarea. [...]

(25) Siguranța alimentării cu energie electrică reprezintă un element esențial pentru siguranța publică și este, prin urmare, indisolubil legată de funcționarea eficientă a pieței interne a energiei electrice și de integrarea piețelor izolate ale energiei electrice din statele membre. Energia electrică nu poate ajunge la cetățenii Uniunii decât prin intermediul rețelelor. Buna funcționare a piețelor energiei electrice și, în special, a rețelelor și a altor active asociate alimentării cu energie electrică sunt esențiale pentru siguranța publică, pentru competitivitatea economiei și pentru bunăstarea cetățenilor Uniunii. Prin urmare, nu ar trebui să se permită persoanelor din țări terțe să controleze un sistem de transport sau un operator de transport și de sistem decât dacă respectă cerințele în materie de separare efectivă care se aplică în cadrul [Uniunii]. [...]

[...]

(33) Directiva 2003/54/CE [a Parlamentului European și a Consiliului din 26 iunie 2003 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică și de abrogare a Directivei 96/92/CE (JO 2003, L 176, p. 37, Ediție specială, 12/vol. 2, p. 61)] a introdus obligativitatea, pentru statele membre, de a institui autorități de reglementare cu competențe specifice. Cu toate acestea, experiența arată că eficacitatea reglementării este, adesea, afectată de lipsa de independență a autorităților de reglementare față de autoritățile publice centrale, precum și de insuficiența competențelor de care dispun și de puterea limitată de decizie. Din acest motiv, Consiliul European, reunit la Bruxelles la 8 și 9 martie 2007, a invitat Comisia să elaboreze propuneri legislative care să prevadă o mai bună armonizare a competențelor

autorităților de reglementare naționale și consolidarea independenței acestora. Ar trebui să fie posibil ca aceste autorități de reglementare naționale să acopere atât sectorul energiei electrice, cât și pe cel al gazelor naturale.

- (34) Este necesar ca autoritățile de reglementare din domeniul energiei să poată lua decizii privind ansamblul aspectelor relevante legate de reglementare, pentru a asigura funcționarea corespunzătoare a pieței interne a energiei electrice, și să fie pe deplin independente față de orice alte interese publice sau private. Aceasta nu exclude controlul judiciar și exercitarea controlului parlamentar în conformitate cu dreptul constituțional al statelor membre. [...]

[...]

- (36) Autoritățile de reglementare naționale ar trebuie să aibă posibilitatea de a stabili sau de a aproba tarifele sau metodele de calcul al tarifelor, pe baza propunerii operatorului de transport și de sistem sau a operatorului (operatorilor) de distribuție sau pe baza unei propuneri aprobate de acest (acești) operator(i) și de utilizatorii rețelei. În îndeplinirea acestor atribuții, autoritățile de reglementare naționale ar trebui să se asigure de faptul că tarifele de transport și de distribuție sunt nediscriminatorii și reflectă costurile și ar trebui să țină cont de costurile de rețea marginale evitate pe termen lung, ca urmare a producerii distribuite și a măsurilor de gestionare a cererii.”

- 3 Articolul 2 din această directivă, intitulat „Definiții”, prevede la punctele 21 și 35:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

[...]

21. «întreprindere integrată verticală» înseamnă o întreprindere sau un grup de întreprinderi din domeniul energiei electrice în care aceeași persoană sau aceleași persoane este (sunt) îndreptățită (îndreptățite), direct sau indirect, să exercite controlul și o întreprindere sau un grup de întreprinderi care desfășoară cel puțin una din activitățile de transport sau de distribuție și cel puțin una din activitățile de producere sau de furnizare de energie electrică;

[...]

35. «întreprindere din domeniul energiei electrice» înseamnă orice persoană fizică sau juridică care desfășoară cel puțin una din următoarele activități: producere, transport, distribuție, furnizare sau cumpărare de energie electrică și care are atribuții comerciale, tehnice și/sau de întreținere legate de aceste activități, dar nu implică clienții finali.”

- 4 Articolul 9 din directiva menționată, intitulat „Separarea sistemelor de transport și a operatorilor de transport și de sistem”, prevede la alineatele (1) și (8):

„(1) Statele membre se asigură că de la 3 martie 2012:

(a) toate întreprinderile care dețin în proprietate sisteme de transport acționează ca operatori de transport și de sistem;

(b) aceeași persoană sau aceleași persoane nu au dreptul:

- (i) să exercite, direct sau indirect, controlul asupra unei întreprinderi care desfășoară oricare dintre activitățile de producere sau de furnizare și să exercite, direct sau indirect, controlul sau să exercite vreun drept asupra unui operator de transport și de sistem sau asupra unui sistem de transport; sau
 - (ii) să exercite, direct sau indirect, controlul asupra unui operator de transport și de sistem sau asupra unui sistem de transport și să exercite, direct sau indirect, controlul sau să exercite vreun drept asupra unei întreprinderi care desfășoară oricare dintre activitățile de producere sau de furnizare;
- (c) aceeași persoană sau aceleași persoane nu sunt abilitate să numească membri în consiliul de supraveghere, în consiliul de administrație sau în alte organisme care reprezintă întreprinderea din punct de vedere juridic în cazul unui operator de transport și de sistem sau în cazul unui sistem de transport și, de asemenea, să exercite, direct sau indirect, controlul sau să exercite vreun drept asupra unei întreprinderi care desfășoară oricare dintre activitățile de producere sau de furnizare, precum și
- (d) aceeași persoană nu este abilitată să fie membru în consiliul de supraveghere, în consiliul de administrație sau în alte organisme care reprezintă întreprinderea din punct de vedere juridic, atât în cazul unei întreprinderi care desfășoară oricare dintre activitățile de producere sau de furnizare, cât și în cazul unui operator de transport și de sistem sau al unui sistem de transport.

[...]

(8) În cazul în care, la 3 septembrie 2009, sistemul de transport aparține unei întreprinderi integrate vertical, un stat membru poate decide să nu aplice alineatul (1).

În acest caz, statele membre vizate:

- (a) fie desemnează un operator de sistem independent în conformitate cu articolul 13,
- (b) fie respectă dispozițiile capitolului V [intitulat «Operatorul de transport independent»].”

5 Articolul 19 din aceeași directivă, intitulat „Independența personalului și a conducerii operatorului de transport și de sistem”, prevede la alineatele (3), (5) și (8):

„(3) Nicio poziție sau responsabilitate profesională, interes sau relație de afaceri, de ordin direct sau indirect, cu întreprinderea integrată vertical, cu vreo parte a acesteia sau cu acționarii care dețin controlul asupra acesteia, cu excepția operatorului de transport și de sistem, nu trebuie să fie deținută pe o perioadă de trei ani înainte de numirea persoanelor cu funcții de conducere și/sau a membrilor organelor administrative ale operatorului de sisteme de transport și de sistem cărora li se aplică prezentul alineat.

[...]

(5) Persoanele cu funcții de conducere și/sau membrii organelor administrative, precum și angajații operatorului de transport și de sistem nu dețin niciun interes și nu primesc niciun beneficiu financiar, de ordin direct sau indirect, de la vreo parte a întreprinderii integrate vertical cu excepția operatorului de transport și de sistem. Remunerația acestora nu depinde de activitățile sau rezultatele întreprinderii integrate vertical, cu excepția operatorului de transport și de sistem.

[...]

(8) Alineatul (3) se aplică majorității persoanelor cu funcții de conducere și/sau membrilor organelor administrative ale operatorului de transport și de sistem.

Persoanele cu funcții de conducere și/sau membrii organelor administrative ale operatorului de transport și de sistem care nu fac obiectul dispozițiilor alineatului (3) nu trebuie să fi desfășurat nicio activitate de conducere sau vreo altă activitate relevantă în întreprinderea integrată vertical pentru o perioadă de cel puțin șase luni înaintea numirii acestora.

Primul paragraf din prezentul alineat și alineatele (4)-(7) se aplică tuturor persoanelor cu funcții executive de conducere și celor care sunt direct subordonate acestora cu privire la chestiuni legate de exploatarea, întreținerea sau dezvoltarea rețelei.”

6 Articolul 35 din Directiva 2009/72, intitulat „Desemnarea și independența autorităților de reglementare”, prevede la alineatele (4) și (5):

„(4) Statele membre garantează independența autorității de reglementare și se asigură că aceasta își exercită competențele în mod imparțial și transparent. În acest scop, statul membru se asigură că, atunci când își îndeplinesc atribuțiile de reglementare care le revin în temeiul prezentei directive și al legislației în domeniu, autoritățile de reglementare:

(a) sunt distincte din punct de vedere juridic și independente din punct de vedere funcțional de orice altă entitate publică sau privată;

(b) se asigură că personalul lor și persoanele cu funcție de conducere din cadrul lor:

(i) acționează în mod independent de orice interes de piață, precum și

(ii) nu solicită și nu acceptă instrucțiuni directe din partea niciunui guvern sau a niciunei entități publice sau private în îndeplinirea atribuțiilor de reglementare care le revin. Această cerință nu aduce atingere unei cooperări strânse, după caz, cu alte autorități naționale competente sau orientărilor de politică generală elaborate de guvern, care nu au legătură cu atribuțiile de reglementare menționate la articolul 37.

(5) În scopul de a proteja independența autorităților de reglementare, statele membre se asigură, în special, că:

(a) autoritățile de reglementare pot lua decizii autonome, independent de orice alt organism politic, au alocări bugetare anuale separate cu autonomie în execuția bugetului alocat și dispun de resursele umane și financiare necesare pentru îndeplinirea atribuțiilor lor;

[...]”

7 Articolul 37 din această directivă, intitulat „Atribuțiile și competențele autorităților de reglementare”, prevede la alineatele (1), (6), (8), (10) și (17):

„(1) Autoritățile de reglementare au următoarele atribuții:

(a) să stabilească sau să aprobe, conform unor criterii transparente, tarife de transport sau de distribuție sau metodologiile pentru acestea;

[...]

(6) Autoritățile de reglementare răspund de stabilirea sau aprobarea, cu suficient timp înainte de intrarea lor în vigoare, cel puțin a metodologiilor folosite pentru calcularea sau stabilirea clauzelor și condițiilor privind:

- (a) tarifele de conectare și acces la rețelele naționale, inclusiv tarifele de transport și de distribuție, sau metodologiile referitoare la acestea. Aceste tarife sau metodologii permit efectuarea investițiilor necesare în rețele într-un mod care să permită acestor investiții să asigure funcționarea continuă a rețelelor;
- (b) furnizarea de servicii de echilibrare care sunt realizate în modul cel mai economic posibil și oferă stimulente corespunzătoare utilizatorilor de rețele pentru ca aceștia să echilibreze intrările și ieșirile. Serviciile de echilibrare sunt furnizate într-un mod corect și nediscriminatoriu și se întemeiază pe criterii obiective;

[...]

(8) La stabilirea sau aprobarea tarifelor sau a metodologiilor și a serviciilor de echilibrare, autoritățile de reglementare se asigură că operatorilor de transport și de sistem și de distribuție li se acordă stimulente corespunzătoare, atât pe termen scurt, cât și pe termen lung, în scopul de a spori eficiența, de a îmbunătăți integrarea pe piață și siguranța alimentării și de a sprijini activitățile de cercetare aferente.

[...]

(10) Autoritățile de reglementare au competența de a solicita operatorilor de transport și de distribuție ca, în cazul în care este necesar, să modifice clauzele și condițiile, inclusiv tarifele sau metodologiile menționate la prezentul articol, în scopul de a asigura proporționalitatea acestora, precum și aplicarea lor într-un mod nediscriminatoriu. În cazul unor întârzieri în ceea ce privește stabilirea tarifelor de transport și distribuție, autoritățile de reglementare sunt împuternicite să stabilească sau să aprobe tarife sau metodologii de transport și distribuție provizorii și să adopte măsurile compensatorii corespunzătoare, dacă tarifele sau metodologiile finale se abat de la aceste tarife sau metodologii provizorii.

[...]

(17) Statele membre asigură existența la nivel național a mecanismelor adecvate care să garanteze că partea afectată de o decizie a autorității de reglementare are dreptul de a introduce o cale de atac în fața unui organism independent de orice parte afectată și de orice guvern.”

- 8 Directiva 2009/72 a fost abrogată începând cu 1 ianuarie 2021 prin Directiva (UE) 2019/944 a Parlamentului European și a Consiliului din 5 iunie 2019 privind normele comune pentru piața internă de energie electrică și de modificare a Directivei 2012/27/UE (JO 2019, L 158, p. 125). Totuși, directiva rămâne aplicabilă *ratione temporis* prezentului litigiu.

Directiva 2009/73

- 9 Considerentele (1), (4), (6), (8), (9), (13), (21), (22), (29), (30) și (32) ale Directivei 2009/73 corespund *mutatis mutandis*, în ceea ce privește sectorul gazelor naturale, considerentelor citate anterior ale Directivei 2009/72.
- 10 Articolul 2 punctele 1 și 20, articolul 9 alineatele (1) și (8), articolul 19 alineatele (3), (5) și (8), articolul 39 alineatele (4) și (5), articolul 41 alineatul (1) litera (a), alineatul (6) literele (a) și (b), alineatele (8), (10) și (17) din Directiva 2009/73 corespund *mutatis mutandis*, în ceea ce privește sectorul gazelor naturale, dispozițiilor citate anterior din Directiva 2009/72.

Dreptul german

- 11 Articolul 3 punctul 38 din Energiewirtschaftsgesetz (Legea privind gestionarea energiei) din 7 iulie 2005 (BGBl. I, p. 1970 și 3621), astfel cum a fost modificată prin articolul 2 alineatul (6) din Legea din 20 iulie 2017 (BGBl. I, p. 2808, 2018 I p. 472) (denumită în continuare „EnWG”), definește o „întreprindere integrată vertical de furnizare a energiei” ca fiind „o întreprindere care își desfășoară activitatea în sectorul energiei electrice sau al gazelor naturale sau un grup de întreprinderi din sectorul energiei electrice sau al gazelor naturale care se află în legătură, în sensul articolului 3 alineatul (2) din Regulamentul (CE) nr. 139/2004 din 20 ianuarie 2004 privind controlul concentrărilor economice între întreprinderi (JO 2004, L 24, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 201) cu precizarea că întreprinderea sau grupul în cauză desfășoară în Uniunea Europeană, în sectorul energiei electrice, cel puțin una dintre activitățile de transport sau de distribuție și cel puțin una dintre activitățile de producere sau de distribuție a energiei electrice sau, în sectorul gazelor naturale, cel puțin una dintre activitățile de transport, de distribuție, de exploatare a unei instalații de [gaz natural lichefiat (GNL)] sau de înmagazinare și, în același timp, una dintre activitățile de extracție sau de distribuție a gazelor naturale”.
- 12 Potrivit articolului 10c din această lege, intitulat „Independența personalului și a conducerii operatorului de transport și de sistem independent”:

„[...]”

(2) Persoanele cu funcții de conducere din cadrul operatorului de transport și de sistem nu pot, în majoritatea lor, pentru o perioadă de trei ani înainte de numire, să fi exercitat activități profesionale, să fi deținut interese sau să fi avut relații comerciale într-o sau cu o întreprindere din cadrul întreprinderii integrate vertical (sau cu un acționar care deține controlul asupra acestora) și care desfășoară, în sectorul energiei electrice, una dintre activitățile de producere, de distribuție, de furnizare sau de cumpărare de energie electrică, iar în sectorul gazelor naturale, una dintre activitățile de producere, de distribuție, de furnizare, de cumpărare sau de înmagazinare de gaze naturale ori care îndeplinește atribuții cu caracter comercial, tehnic sau de întreținere în legătură cu aceste activități. Celelalte persoane cu funcții de conducere din cadrul unui operator de transport și de sistem independent nu pot să fi îndeplinit, pentru o perioadă de cel puțin șase luni anterioare numirii, atribuții de conducere sau atribuții similare cu cele îndeplinite în cadrul operatorului de transport și de sistem independent la o întreprindere din cadrul întreprinderii integrate vertical (sau la un acționar care deține controlul asupra acestora) și care desfășoară, în sectorul energiei electrice, una dintre activitățile de producere, de distribuție, de furnizare sau de cumpărare de energie electrică, iar în sectorul gazelor naturale, una dintre activitățile de producere, de distribuție, de furnizare, de cumpărare sau de înmagazinare de gaze naturale ori care îndeplinește atribuții cu caracter comercial, tehnic sau de întreținere în legătură cu aceste

activități. Prima și a doua teză nu se aplică numirilor care au devenit efective anterior datei de 3 martie 2012.

[...]

(4) Operatorul de transport independent și întreprinderea integrată vertical de furnizare a energiei se asigură că persoanele cu funcții de conducere și ceilalți angajați ai operatorului de transport și de sistem independent nu achiziționează, după 3 martie 2012, nicio participație la capitalul întreprinderii integrate vertical de furnizare a energiei electrice sau una dintre părțile sale, cu excepția cazului în care este vorba despre participații la capitalul operatorului de transport și de sistem independent. Persoanele cu funcții de conducere cesionează cel mai târziu la 31 martie 2016 participațiile deținute la capitalul întreprinderii integrate vertical de furnizare a energiei electrice sau la părți ale acestora achiziționate anterior datei de 3 martie 2012. Operatorul de transport și de sistem independent se asigură că remunerația persoanelor din cadrul conducerii nu depinde de succesul economic și în special de profitul din exploatare, înregistrat de întreprinderea integrată vertical de furnizare a energiei electrice sau de una dintre filialele sale, cu excepția operatorului de transport și de sistem independent.

[...]

(6) Alineatul (2) prima teză și alineatele (3) și (5) se aplică *mutatis mutandis* tuturor persoanelor direct subordonate persoanelor cu funcții de conducere și care sunt responsabile pentru exploatarea, întreținerea sau dezvoltarea rețelei.”

- 13 Articolul 24 din legea menționată, intitulat „Dispoziții privind condițiile de acces la rețea, tarifele de acces la rețea și furnizarea și achiziționarea de servicii de echilibrare; competență de reglementare” prevede:

„Guvernul federal este autorizat, prin regulament, cu acordul Bundesrat [Consiliul Federal, Germania]:

1. să stabilească condițiile de acces la rețea, inclusiv achiziționarea și furnizarea de servicii de echilibrare, precum și metodologiile folosite pentru stabilirea acestor condiții și metodologiile pentru stabilirea tarifelor de acces la rețea [...];
2. să reglementeze cazurile și condițiile în care autoritatea de reglementare poate stabili astfel de condiții sau metodologii ori să le probe la cererea operatorului de sistem;
3. să reglementeze cazurile particulare de utilizare a rețelei și condițiile în care autoritatea de reglementare poate, în fiecare caz specific, să autorizeze sau să refuze autorizarea în ceea ce privește tarifele individuale de acces la rețea [...].”

Procedura precontencioasă

- 14 La 20 mai 2014, în cadrul unei examinări din oficiu a transpunerii Directivelor 2009/72 și 2009/73 în dreptul german, în scopul de a verifica existența unor eventuale incompatibilități cu dreptul Uniunii, Comisia a adresat Republicii Federale Germania o serie de întrebări referitoare la transpunerea acestor directive, la care autoritățile germane au răspuns prin scrisoarea din 12 septembrie 2014.

- 15 Considerând că legislația națională nu era conformă cu directivele menționate sub mai multe aspecte, Comisia a adresat Republicii Federale Germania, la 27 februarie 2015, o scrisoare de punere în întârziere în procedura de constatare a neîndeplinirii obligațiilor nr. 2014/2285, la care acest stat membru a răspuns prin scrisoarea din 24 iunie 2015.
- 16 La 29 aprilie 2016, Comisia a transmis Republicii Federale Germania un aviz motivat în care a reiterat că anumite dispoziții de drept german nu erau conforme cu Directivele 2009/72 și 2009/73. Acest stat membru a răspuns, prin scrisoarea din 29 august 2016, că modificări legislative cu privire la anumite motive invocate în avizul motivat erau în curs de adoptare și, la 19 septembrie 2017, a transmis textul EnWG, intrat în vigoare de la 22 iulie 2017.
- 17 Considerând că dispozițiile juridice adoptate de Republica Federală Germania continuau să nu fie conforme cu Directivele 2009/72 și 2009/73, Comisia a introdus prezenta acțiune.

Cu privire la acțiune

- 18 Comisia își întemeiază acțiunea pe patru motive, toate referitoare la transpunerea incorectă de către Republica Federală Germania a Directivelor 2009/72 și 2009/73 prin EnWG.

Cu privire la primul motiv, întemeiat pe nerespectarea articolului 2 punctul 21 din Directiva 2009/72 și a articolului 2 punctul 20 din Directiva 2009/73

Argumentele părților

- 19 Prin intermediul acestui motiv, Comisia critică Republica Federală Germania pentru faptul că nu a transpus în mod corect, în dreptul său intern, noțiunea de „întreprindere integrată vertical” (denumită în continuare „ÎIV”), în sensul articolului 2 punctul 21 din Directiva 2009/72 și al articolului 2 punctul 20 din Directiva 2009/73, întrucât definiția acestei noțiuni care figurează la articolul 3 punctul 38 din EnWG este limitată la întreprinderile care desfășoară activități în Uniune.
- 20 Potrivit Comisiei, limitarea domeniului de aplicare teritorial al noțiunii de „ÎIV”, care se regăsește în EnWG, este contrară atât dispozițiilor articolului 2 punctul 21 din Directiva 2009/72 și ale articolului 2 punctul 20 din Directiva 2009/73, cât și finalității normelor de separare efectivă, prevăzute de aceste directive, între, pe de o parte, rețelele de transport al energiei electrice și al gazelor naturale și, pe de altă parte, activitățile de producere și de furnizare a acestor produse energetice.
- 21 Astfel, dacă legiuitorul Uniunii ar fi intenționat să limiteze definiția noțiunii de „ÎIV” la activități desfășurate în Uniune, ar fi indicat acest lucru în mod expres, astfel cum a procedat în alte dispoziții cuprinse în Directivele 2009/72 și 2009/73. O asemenea interpretare ar fi confirmată de considerentul (24) al Directivei 2009/72 și de considerentul (21) al Directivei 2009/73, care reamintesc principiul general potrivit căruia întreprinderile din afara Uniunii se supun dreptului Uniunii în măsura în care desfășoară o activitate în cadrul Uniunii.
- 22 În plus, conflictele de interese dintre, pe de o parte, operatorii de transport și de sistem și, pe de altă parte, producători sau furnizori, pe care normele de separare menționate ar urmări să le prevină, prin care se prevede că acești operatori nu obțin certificarea decât dacă exploatează

rețelele respective în mod independent și nediscriminatoriu, ar putea surveni nu numai atunci când activitățile care intră sub incidența definițiilor noțiunii de „ÎIV” se desfășoară în Uniune, ci și atunci când aceste activități se desfășoară în afara Uniunii.

- 23 De asemenea, Comisia subliniază că includerea în domeniul de aplicare al noțiunii de „ÎIV” a activităților desfășurate în afara Uniunii nu înseamnă că întreprinderile din afara Uniunii devin subiecte cu drepturi și obligații care rezultă din reglementarea europeană și nu extinde competența Uniunii. Astfel, operatorii de rețele de transport și de sistem supuși normelor de separare efectivă ar funcționa întotdeauna în cadrul Uniunii. Includerea activităților desfășurate în afara Uniunii în definiția noțiunii de „ÎIV” ar permite evaluarea efectelor acestor activități în cadrul Uniunii. Niciun principiu al dreptului concurenței sau al dreptului internațional nu s-ar opune unei asemenea interpretări.
- 24 Republica Federală Germania susține, în primul rând, întemeindu-se pe jurisprudența Curții (Hotărârea din 25 mai 1985, Comisia/Germania, 29/84, EU:C:1985:229, punctul 9, și Hotărârea din 30 iunie 2016, Comisia/Polonia, C-648/13, EU:C:2016:49, punctul 73), că statele membre nu au obligația de a efectua o transpunere literală a directivelor, cu condiția respectării conținutului juridic al acestora. Acest stat membru susține că definiția noțiunii de „ÎIV” care figurează la articolul 3 punctul 38 din EnWG nu este contrară modului de redactare a articolului 2 punctul 21 din Directiva 2009/72 și a articolului 2 punctul 20 din Directiva 2009/73. Astfel, dispozițiile menționate nu ar furniza nicio indicație în ceea ce privește domeniul de aplicare teritorial și, prin urmare, ar impune o clarificare cu privire la acest aspect cu ocazia transpunerii lor în dreptul național al statelor membre.
- 25 În al doilea rând, Republica Federală Germania arată că spiritul și finalitatea normelor de separare efectivă prevăzute de aceste directive nu impun ca activitățile desfășurate în afara Uniunii de întreprinderile de producere sau de furnizare a energiei electrice să fie luate în considerare în definiția noțiunii de „ÎIV”. Astfel de activități nu ar produce efecte calificate asupra exploatării eficiente și nediscriminatorii a rețelelor de transport de energie electrică și de gaze naturale în Uniune, din moment ce un conflict de interese între operatorii acestor rețele și părțile unor întreprinderi care desfășoară o activitate în sectoarele concurențiale conexe ar putea exista doar în ipoteza în care acestea din urmă doresc să utilizeze rețelele pentru a transporta energia pe care o produc sau o furnizează. Deși din jurisprudența Curții (Hotărârea din 6 septembrie 2017, Intel/Comisia, C-413/14 P, EU:C:2017:632, punctul 40 și următoarele) rezultă că criteriul efectelor calificate permite să se justifice aplicarea dreptului Uniunii atunci când respectivul comportament produce un efect imediat și substanțial în Uniune, acest criteriu este luat în considerare în mod suficient prin definiția prevăzută la articolul 3 punctul 38 din EnWG.
- 26 În al treilea rând, o extindere a definiției noțiunii de „ÎIV” la activități desfășurate în afara Uniunii de întreprinderi din țări terțe ar avea drept consecință o extindere, contrară dreptului internațional, a competenței normative a Uniunii. Astfel, întreprinderile din țări terțe ar deveni subiecte cu drepturi și obligații în condițiile în care nu funcționează pe teritoriul Uniunii.
- 27 În al patrulea rând, Republica Federală Germania arată că o interpretare a articolului 2 punctul 21 din Directiva 2009/72 și a articolului 2 punctul 20 din Directiva 2009/73 în sensul că noțiunea de „ÎIV” include activități desfășurate în afara Uniunii de întreprinderi din țări terțe este contrară obligației de a interpreta un act de drept derivat în conformitate cu dreptul primar al Uniunii. Astfel, întrucât aceste directive se întemeiază pe articolul 47 alineatul (2), precum și pe articolele 55 și 95 din Tratatul CE [devenite articolul 53 alineatul (2) și, respectiv, articolele 62 și 114 TFUE], ele trebuie să vizeze facilitarea exercitării libertății de stabilire și a liberei prestări a

serviciilor, precum și armonizarea reglementărilor statelor membre având ca obiectiv instituirea și funcționarea pieței interne. Or, aceste dispoziții de drept primar nu ar putea constitui un temei legal corespunzător pentru adoptarea unor dispoziții aplicabile activităților economice ale întreprinderilor desfășurate într-o țară terță.

- 28 Pe de altă parte, întrucât activitățile întreprinderilor din țări terțe desfășurate în afara Uniunii nu produc efecte pe piața internă, acestora nu ar trebui să li se impună restricțiile privind libera circulație a capitalurilor, în sensul articolului 63 TFUE, precum și cele privind libertatea profesională a întreprinderilor și a lucrătorilor acestora și dreptul de proprietate, consacrate la articolul 15 alineatul (1), la articolul 16 și, respectiv, la articolul 17 alineatul (1) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), prevăzute de Directivele 2009/72 și 2009/73, în vederea atingerii obiectivului de a asigura o funcționare eficientă și nediscriminatorie a sistemelor de transport în cadrul Uniunii.

Aprecierea Curții

- 29 Din moment ce Republica Federală Germania arată că definiția noțiunii de „ÎIV” care figurează la articolul 3 punctul 38 din EnWG nu se opune celei care figurează la articolul 2 punctul 21 din Directiva 2009/72, precum și la articolul 2 punctul 20 din Directiva 2009/73, ci o precizează pe aceasta din urmă, trebuie examinată temeinicia interpretării reținute de acest stat membru cu privire la definiția menționată, având în vedere nu numai dispozițiile articolului 2 punctul 21 și ale articolului 2 punctul 20 din aceste directive, ci și contextul acestora și obiectivele urmărite de reglementarea din care fac parte (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 octombrie 2017, Kamin und Grill Shop, C-289/16, EU:C:2017:758, punctul 22 și jurisprudența citată).
- 30 În această privință, trebuie amintit că, potrivit articolului 2 punctul 21 din Directiva 2009/72, o ÎIV este definită ca fiind „o întreprindere sau un grup de întreprinderi din domeniul energiei electrice în care aceeași persoană sau aceleași persoane este (sunt) îndreptățită (îndreptățite), direct sau indirect, să exercite controlul și o întreprindere sau un grup de întreprinderi care desfășoară cel puțin una din activitățile de transport sau de distribuție și cel puțin una din activitățile de producere sau de furnizare de energie electrică”. Articolul 2 punctul 20 din Directiva 2009/73 definește, în termeni similari, o ÎIV în domeniul gazelor naturale.
- 31 În primul rând, trebuie arătat că nici articolul 2 punctul 21 din Directiva 2009/72, nici articolul 2 punctul 20 din Directiva 2009/73 nu fac trimitere la dreptul statelor membre pentru a defini noțiunea de „ÎIV” în sensul acestor directive.
- 32 În aceste condiții, noțiunea de „ÎIV” constituie o noțiune autonomă de drept al Uniunii care trebuie să primească în întreaga Uniune o interpretare autonomă și uniformă, având în vedere cerințele aplicării uniforme ale acestui drept, impuse de principiul egalității. Domeniul de aplicare al acestei noțiuni nu poate fi stabilit prin referire la noțiunile cunoscute din dreptul statelor membre sau prin clasificări realizate pe plan național [a se vedea prin analogie Hotărârea din 9 iulie 2020, RL (Directiva privind combaterea întârzierii în efectuarea plăților), C-199/19, EU:C:2020:548, punctul 27 și jurisprudența citată].
- 33 Pe de altă parte, în măsura în care modul de redactare a articolului 2 punctul 21 din Directiva 2009/72 și a articolului 2 punctul 20 din Directiva 2009/73 nu menționează niciun element referitor la teritoriul pe care o ÎIV își desfășoară activitatea sau la locul sediului său, rezultă că aceste dispoziții nu impun nicio limitare teritorială expresă cu privire la noțiunea de „ÎIV”, care ar face ca în această noțiune să se încadreze doar activitățile desfășurate în interiorul Uniunii.

- 34 În al doilea rând, în ceea ce privește contextul în care se înscrie noțiunea de „ÎIV”, trebuie arătat că aceasta face parte, astfel cum reiese în special din articolul 9 alineatele (1) și (8) din Directivele 2009/72 și 2009/73, interpretat în lumina considerentului (9) al primei directive și în lumina considerentului (6) al celei de a doua directive, din dispozițiile acestor directive care urmăresc să asigure o „separare efectivă” între, pe de o parte, rețelele de transport și, pe de altă parte, activitățile de producere și de furnizare a energiei electrice, respectiv a gazelor naturale.
- 35 În al treilea rând, în ceea ce privește obiectivele reglementării în cauză, este necesar să se arate că Directivele 2009/72 și 2009/73 urmăresc punerea în aplicare a unei piețe interne a energiei electrice și a gazelor naturale în care garanția unui acces nediscriminatoriu la rețele reprezintă elementul de bază. Or, din considerentul (9) al primei directive și din considerentul (6) al celei de a doua directive rezultă că, fără separarea efectivă indicată la punctul anterior din prezenta hotărâre, acest acces prezintă un risc de discriminare. Eliminarea acestui risc, astfel cum reiese în special din considerentele (11), (12) și (16) ale Directivei 2009/72, precum și din considerentele (8), (9) și (13) ale Directivei 2009/73, impune eliminarea oricărui conflict de interese între, pe de o parte, producătorii sau furnizorii și, pe de altă parte, operatorii de rețele de transport și de sistem al produselor energetice.
- 36 Cerințele privind separarea efectivă impuse de Directivele 2009/72 și 2009/73 sunt, prin urmare, destinate să asigure o independență deplină și efectivă a operatorilor de transport și de sistem în raport cu activitățile de producere și de furnizare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 octombrie 2017, *Balgarska energiyna borsa*, C-347/16, EU:C:2017:816, punctul 34). Astfel cum reiese din considerentul (24) al Directivei 2009/72 și din considerentul (21) al Directivei 2009/73, aceste cerințe de separare efectivă se aplică în întreaga Uniune, atât întreprinderilor din Uniune, cât și celor din afara Uniunii.
- 37 Într-adevăr, nu se poate exclude existența unor conflicte de interese între un operator de transport și de sistem situat în Uniune și producători sau furnizori de energie electrică sau de gaze naturale care desfășoară activități în aceste domenii în afara Uniunii. După cum a arătat domnul avocat general la punctul 44 din concluzii, într-o situație în care gazele naturale sau energia electrică produse în afara Uniunii de o întreprindere sunt transportate în cadrul Uniunii printr-un sistem de transport aflat în proprietatea aceleiași întreprinderi, apare în mod evident riscul unor comportamente discriminatorii în exploatarea acestui sistem de transport care ar putea defavoriza transportul de produse energetice ale concurenților.
- 38 Rezultă, după cum a arătat și domnul avocat general la punctul 45 din concluzii, că interpretarea restrictivă a noțiunii de „ÎIV”, preconizată de Republica Federală Germania, pune în pericol efectul util al dispozițiilor Directivei 2009/72 și 2009/73 privind separarea efectivă, din moment ce permite unei ÎIV care produce sau furnizează gaze naturale sau energie electrică în afara Uniunii să le eludeze. Astfel, o asemenea interpretare restrictivă nu este conformă cu obiectivele urmărite de aceste dispoziții în măsura în care poate să excludă din domeniul de aplicare al acestei noțiuni situații de potențial conflict de interese, precum cele menționate la punctul anterior din prezenta hotărâre, ca urmare a limitării sferei noțiunii respective exclusiv la activitățile desfășurate în cadrul Uniunii.
- 39 Rezultă că trebuie reținută o interpretare largă a noțiunii de „ÎIV” care permite includerea, dacă este cazul, a activităților desfășurate în afara teritoriului Uniunii. În consecință, limitarea exclusiv la activitățile desfășurate în Uniune restrânge în mod nejustificat sfera acestei noțiuni.

- 40 Contrar argumentelor prezentate de Republica Federală Germania, această constatare nu implică o extindere a competenței normative a Uniunii în afara cadrului pieței interne, contrară obligației de a interpreta un act de drept derivat în conformitate cu dreptul primar, în speță cu articolul 53 alineatul (2) și cu articolele 62 și 114 TFUE, precum și cu dreptul internațional.
- 41 Trebuie arătat în această privință că articolul 2 punctul 21 din Directiva 2009/72 și articolul 2 punctul 20 din Directiva 2009/73 nu reglementează o piață situată în afara Uniunii, ci se limitează să enunțe o definiție a noțiunii de „ÎIV”, care asigură aplicarea efectivă a acestor directive prin evitarea eludării anumitor prevederi care sunt necesare pentru garantarea unei separări efective și, prin urmare, pentru ameliorarea condițiilor de funcționare a piețelor interne a energiei electrice și gazelor naturale.
- 42 Or, Curtea a avut deja ocazia să sublinieze că un act al Uniunii adoptat în temeiul articolului 95 din Tratatul CE (devenit articolul 114 TFUE) poate include dispoziții care urmăresc să evite eludarea reglementărilor ce au ca obiect ameliorarea condițiilor de funcționare a pieței interne (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 mai 2016, Philip Morris Brands și alții, C-547/14, EU:C:2016:325, punctul 131 și jurisprudența citată).
- 43 Pe de altă parte, o ÎIV care produce sau furnizează gaze naturale sau energie electrică în afara Uniunii se poate afla într-o situație de conflict de interese, precum cele menționate la punctul 37 din prezenta hotărâre, din moment ce comportamente discriminatorii se pot produce pe piața internă a Uniunii chiar și atunci când producția unei ÎIV este situată în afara Uniunii. În aceste condiții, competența Uniunii de a aplica normele sale în privința unor asemenea comportamente nu este, așadar, exclusă de dreptul internațional (a se vedea în acest sens Hotărârea din 27 septembrie 1988, Ahlström Osakeyhtiö și alții/Comisia, 89/85, 104/85, 114/85, 116/85, 117/85 și 125/85-129/85, EU:C:1988:447, punctul 18).
- 44 În consecință, trebuie admis primul motiv invocat de Comisie în susținerea acțiunii formulate și trebuie să se constate că, prin faptul că a omis să transpună în mod corect articolul 2 punctul 21 din Directiva 2009/72 și articolul 2 punctul 20 din Directiva 2009/73, Republica Federală Germania nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul acestor directive.

Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe nerespectarea articolului 19 alineatele (3) și (8) din Directivele 2009/72 și 2009/73

Argumentele părților

- 45 Prin intermediul acestui motiv, Comisia reproșează Republicii Federale Germania că nu a transpus în mod corect dispozițiile privind perioadele de tranziție prevăzute la articolul 19 alineatele (3) și (8) din Directivele 2009/72 și 2009/73. Potrivit Comisiei, aceste dispoziții se aplică tuturor pozițiilor ocupate sau atribuțiilor avute, intereselor sau relațiilor comerciale deținute, de ordin direct sau indirect, în cadrul, cu sau în legătură cu ÎIV, de către părți ale acesteia și de către acționarii majoritari ai acesteia, alții decât operatorul de transport și de sistem. Or, articolul 10c alineatele (2) și (6) din EnWG ar limita aplicarea acestor dispoziții din cele două directive la acele părți ale ÎIV care își desfășoară activitatea în domeniul energiei electrice.

- 46 Comisia arată că o ÎIV sub forma unui grup de societăți cuprinde toate entitățile juridice ale grupului, indiferent de sectorul economic în care aceste entități își desfășoară activitatea. Această concepție ar corespunde de asemenea noțiunii de „întreprindere” astfel cum este aceasta folosită în dreptul concurenței, în special la articolele 101 și 102 TFUE.
- 47 În plus, limitarea realizată prin dispozițiile coroborate ale articolului 10c alineatele (2) și (6) din EnWG ar fi contrară obiectivelor normelor privind separarea efectivă prevăzute de Directivele 2009/72 și 2009/73. Astfel, potrivit modelului operatorului de transport și de sistem independent, acesta nu ar putea rămâne parte a unei ÎIV decât în anumite condiții stricte legate de organizare, de conducere și de investiții, care vizează garantarea independenței efective a acestui operator în raport cu ÎIV în ansamblul său.
- 48 Or, excluderea unor părți ale ÎIV care nu desfășoară direct activități în sectorul energetic din sfera normelor privind perioadele de tranziție ar permite eludarea normelor privind separarea efectivă. Părțile din ÎIV care nu își desfășoară activitatea în sectorul energetic ar putea, la rândul lor, să fie vizate de interesele ÎIV în producția și furnizarea de energie electrică și de gaze naturale. Tocmai pentru a evita acest risc și pentru a garanta independența transportului și a distribuției în fața intereselor legate de producere și de furnizare în sectorul energiei, legiuitorul Uniunii ar fi decis să includă ansamblul ÎIV, inclusiv părțile sale care nu desfășoară activități legate de sectorul energiei, în domeniul de aplicare al articolului 19 alineatele (3) și (8) din Directivele 2009/72 și 2009/73 și să nu îl limiteze exclusiv la acele părți ale ÎIV care desfășoară aceste activități.
- 49 Republica Federală Germania susține că dispozițiile directivelor în cauză, privind perioadele de tranziție, și cele ale EnWG, care le-au transpus, au același domeniu de aplicare. Astfel, potrivit articolului 2 punctul 21 din Directiva 2009/72, o ÎIV este constituită din diferite întreprinderi din sectorul energiei electrice, în sensul articolului 2 punctul 35 din această directivă, iar nu din întreprinderi care funcționează în alte sectoare ale economiei. Situația ar fi aceeași, în ceea ce privește sectorul gazelor naturale, în temeiul articolului 2 punctele 1 și 20 din Directiva 2009/73. Astfel, salariații care intră sub incidența articolului 19 alineatul (3) din Directivele 2009/72 și 2009/73 ar fi numai cei care au desfășurat o activitate în sectorul energiei electrice sau al gazelor naturale în cadrul EVI, înainte de angajarea lor de către operatorul de transport și de sistem.
- 50 Pe de altă parte, potrivit Republicii Federale Germania, referirea la sectorul energiei care figurează la articolul 10c alineatul (2) din EnWG este conformă cu domeniul de aplicare, precum și cu spiritul și cu obiectivele urmărite de directivele transpuse. Astfel, ar fi necesar, dar și suficient să se asigure independența operatorului de transport și de sistem independent – a cărui înființare este autorizată la articolul 9 alineatul (8) din Directivele 2009/72 și 2009/73, în cazul în care, la 3 septembrie 2009, un asemenea sistem de transport aparține unei ÎIV – exclusiv în raport cu sectoarele energetice din cadrul acestei ÎIV. Astfel, pentru a preveni conflictele de interese în cadrul modelului operatorului de transport și de sistem independent, ar fi suficient să se suspende temporar transferurile de salariați între diferitele părți ale întreprinderilor care funcționează în aceste sectoare.
- 51 Limitările liberei circulații a lucrătorilor, consacrată la articolul 45 TFUE, atunci când părțile întreprinderilor vizate se află în mai multe state membre, precum și cele ale dreptului fundamental la libera alegere a ocupației, consacrat la articolul 15 alineatul (1) din cartă, atunci când aceste părți se află pe teritoriul unui singur stat membru, care rezultă din normele privind perioadele de tranziție, ar fi, pe deasupra, justificate numai dacă articolul 19 alineatele (3) și (8) din Directivele 2009/72 și 2009/73 se aplică exclusiv acestor transferuri de salariați.

Aprecierea Curții

- 52 Potrivit articolului 19 alineatul (3) din Directivele 2009/72 și 2009/73, „[n]icio poziție sau responsabilitate profesională, interes sau relație de afaceri, de ordin direct sau indirect, cu [ÎIV], cu vreo parte a acesteia sau cu acționarii care dețin controlul asupra acesteia, cu excepția operatorului de transport și de sistem, nu trebuie să fie deținută pe o perioadă de trei ani înainte de numirea persoanelor cu funcții de conducere și/sau a membrilor organelor administrative ale operatorului de sisteme de transport și de sistem cărora li se aplică prezentul alineat.” În conformitate cu alineatul (8) al acestui articol, alineatul (3) se aplică „majorității persoanelor cu funcții de conducere și/sau membrilor organelor administrative ale operatorului de transport și de sistem”.
- 53 Modul de redactare a articolului 19 alineatele (3) și (8) din Directivele 2009/72 și 2009/73 nu conține, așadar, nicio limitare privind aplicarea perioadelor de tranziție prevăzute numai la personalul acelor părți ale ÎIV care își desfășoară activitatea în sectoarele energiei electrice sau gazelor naturale.
- 54 Obiectivul acestor norme, la rândul lui, conduce la interpretarea lor în sensul excluderii unei astfel de limitări. Într-adevăr, după cum a arătat domnul avocat general la punctele 61 și 62 din concluzii, obiectivul normelor menționate este acela de a garanta o „separare efectivă”, ceea ce permite o independență deplină și reală a operatorului de transport și de sistem față de ÎIV, în vederea eliminării conflictelor între interesele legate, pe de o parte, de activitățile de producere și de furnizare a energiei electrice sau a gazelor naturale și, pe de altă parte, de exploatarea sistemului de transport. Această separare se dovedește necesară pentru a asigura funcționarea pieței interne a energiei, prevăzută la articolul 194 alineatul (1) TFUE, precum și siguranța aprovizionării cu energie.
- 55 Astfel, după cum s-a arătat la punctul 35 din prezenta hotărâre, o asemenea „separare efectivă” urmărește să permită un acces nediscriminatoriu la rețele, care constituie un element de bază al unei piețe interne a energiei funcționale. În plus, reiese din considerentul (25) al Directivei 2009/72 și din considerentul (22) al Directivei 2009/73 că siguranța aprovizionării cu energie este intrinsec legată de funcționarea eficientă a pieței interne a energiei.
- 56 Rezultă că „perioadele de tranziție” stabilite la articolul 19 alineatele (3) și (8) din Directivele 2009/72 și 2009/73 se aplică persoanelor cu funcții de conducere și/sau membrilor organelor administrative ale operatorului de transport și de sistem care au desfășurat, anterior angajării, o activitate în cadrul ÎIV sau într-o întreprindere care deține acționariatul majoritar al uneia dintre întreprinderile din ÎIV, chiar dacă aceste activități nu au fost exercitate în sectorul energetic al ÎIV sau într-o întreprindere care deține acționariatul majoritar al uneia dintre întreprinderile din sectorul energetic al ÎIV.
- 57 Astfel, nu se poate exclude ca o persoană cu funcție de conducere și/sau un membru al organelor administrative ale operatorului de transport și de sistem care, înainte de numirea sa, și-a desfășurat activitatea în cadrul unei ÎIV într-un alt sector decât cel energetic să poată să fi fost influențată de activitatea acestei întreprinderi în sectoarele producerii sau furnizării de energie electrică și de gaze naturale.
- 58 Desigur, noțiunea de „ÎIV”, astfel cum este definită la articolul 2 punctul 21 din Directiva 2009/72 și la articolul 2 punctul 20 din Directiva 2009/73, se referă la „întreprinderi din domeniul energiei electrice” și, respectiv, la „întreprinderi din sectorul gazelor naturale”, în sensul punctului 35 și,

respectiv, al punctului 1 ale articolelor menționate anterior. Totuși, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 64 din concluzii, aceste definiții nu permit să se concluzioneze că acele părți ale ÎIV care nu desfășoară activități în sectorul energiei electrice sau al gazelor naturale sunt excluse din această noțiune, astfel încât părțile respective să fie excluse din domeniul de aplicare al dispozițiilor Directivelor 2009/72 și 2009/73 privind separarea efectivă, în sensul articolului 9 alineatul (8) din directivele menționate. O asemenea interpretare restrictivă nu numai că ar repune în discuție obiectivul de garantare a unei separări efective, ci ar conduce și la o divizare artificială a întreprinderii care nu corespunde realității economice.

- 59 În plus, deși interpretarea normelor privind perioadele de tranziție care figurează la punctul 56 din prezenta hotărâre poate, așa cum susține Republica Federală Germania, să determine o restrângere a liberei circulații a lucrătorilor, consacrată la articolul 45 TFUE, precum și o limitare a exercitării dreptului fundamental la libera alegere a ocupației, prevăzut la articolul 15 alineatul (1) din cartă, trebuie arătat că aceste libertăți nu reprezintă prerogative absolute, ci pot fi limitate în anumite condiții.
- 60 Desigur, interzicerea restricțiilor privind libera circulație a lucrătorilor privește nu numai măsurile naționale, ci și măsurile adoptate de instituțiile Uniunii (a se vedea, prin analogie, Hotărârea din 8 decembrie 2020, Polonia/Parlamentul și Consiliul, C-626/18, EU:C:2020:1000, punctul 87, precum și jurisprudența citată).
- 61 Cu toate acestea, măsurile de coordonare adoptate de legiuitorul Uniunii în temeiul articolului 53 TFUE coroborat cu articolul 62 TFUE trebuie nu numai să aibă ca obiectiv facilitarea exercitării libertății de prestare a serviciilor, ci și să asigure, dacă este cazul, protecția altor interese fundamentale pe care această libertate le poate afecta (Hotărârea din 8 decembrie 2020, Polonia/Parlamentul și Consiliul, C-626/18, EU:C:2020:1000, punctul 53, precum și jurisprudența citată).
- 62 Astfel, o măsură restrictivă privind libera circulație a lucrătorilor poate fi admisă dacă urmărește unul dintre obiectivele legitime enunțate în Tratatul FUE sau dacă este justificată de motive imperative de interes general. În acest caz, în plus, trebuie ca această măsură să fie de natură să garanteze realizarea obiectivului în cauză și să nu depășească ceea ce este necesar pentru atingerea acestui obiectiv [a se vedea în acest sens Hotărârea din 23 aprilie 2020, Land Niedersachsen (Perioade anterioare de activitate relevantă), C-710/18, EU:C:2020:299, punctul 34 și jurisprudența citată].
- 63 Pe de altă parte, astfel cum reiese din articolul 52 alineatul (1) din cartă, pot fi instituite restricții în privința exercitării dreptului la libera alegere a ocupației, cu condiția ca aceste restricții să răspundă efectiv unor obiective de interes general și să nu constituie, în raport cu aceste obiective, o intervenție disproporționată și intolerabilă care ar aduce atingere însuși conținutului dreptului astfel garantat (a se vedea în acest sens Hotărârea din 6 septembrie 2012, Deutsches Weintor, C-544/10, EU:C:2012:526, punctul 54 și jurisprudența citată).
- 64 În speță, astfel cum s-a arătat la punctele 54 și 55 din prezenta hotărâre, normele privind perioadele de tranziție prevăzute la articolul 19 alineatele (3) și (8) din Directivele 2009/72 și 2009/73 urmăresc obiectivul de interes general de asigurare a unei „separări efective”.
- 65 Aceste norme sunt de natură să atingă un asemenea obiectiv în măsura în care, prin stabilirea unor perioade în care persoanele care urmează să fie numite în funcții de răspundere sau de conducere ale operatorului de transport și de sistem independent nu pot deține nicio poziție sau

responsabilitate profesională și niciun interes sau relație de afaceri, de ordin direct sau indirect cu ÎIV, cu vreo parte a acesteia sau cu acționarii majoritari, cu excepția operatorului de transport și de sistem, care acordă acces la informații pe care aceste persoane le-ar putea obține în cursul exercitării unei poziții de conducere în cadrul ÎIV, acestea garantează independența operatorului menționat în raport cu structurile de producere și de furnizare a produselor energetice.

- 66 Pe de altă parte, normele menționate nu depășesc ceea ce este necesar pentru atingerea obiectivului urmărit. Într-adevăr, restricțiile privind libertatea de circulație a lucrătorilor, garantată la articolul 45 TFUE, precum și cele privind dreptul la libera alegere a ocupației, garantat la articolul 15 alineatul (1) din cartă, care rezultă din ansamblul normelor specifice privitoare la respectivul operator, inclusiv cele vizând perioadele de tranziție, ca garanție a independenței acestuia, sunt limitate în timp, astfel încât nu produc efecte decât într-o perioadă clar delimitată.
- 67 În aceste condiții, excluderea din domeniul de aplicare subiectiv al articolului 19 alineatele (3) și (8) din Directivele 2009/72 și 2009/73 a persoanelor care au exercitat o activitate profesională, au deținut un interes sau au întreținut o relație comercială în cadrul sau cu o ÎIV în afara sectoarelor energetice ale întreprinderii menționate, care rezultă din articolul 10c alineatul (2) din EnWG, se dovedește contrară acestor dispoziții.
- 68 Prin urmare, trebuie să se admită al doilea motiv invocat de Comisie în susținerea acțiunii formulate și să se constate că, prin faptul că a omis să transpună în mod corect articolul 19 alineatele (3) și (8) din Directivele 2009/72 și 2009/73, Republica Federală Germania nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul acestor directive.

Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe nerespectarea articolului 19 alineatul (5) din Directivele 2009/72 și 2009/73

Argumentele părților

- 69 Prin intermediul acestui motiv, Comisia reproșează Republicii Federale Germania că nu a transpus în mod suficient articolul 19 alineatul (5) din Directivele 2009/72 și 2009/73, întrucât obligația de a cesiona participațiile deținute la capitalul ÎIV achiziționate înainte de 3 martie 2012, prevăzută la articolul 10c alineatul (4) din EnWG, se aplică numai participațiilor deținute de persoanele cu funcții de conducere din cadrul operatorului de transport și de sistem, iar nu și celor deținute de angajații operatorului respectiv. Potrivit Comisiei, chiar dacă angajații unui operator de transport și de sistem nu pot lua decizii de administrare, aceștia sunt totuși în măsură să influențeze activitățile angajatorului lor, ceea ce justifică faptul că și aceștia au obligația de a-și cesiona participațiile la capitalul ÎIV, achiziționate înainte de 3 martie 2012.
- 70 O astfel de obligație nu ar aduce atingere drepturilor de proprietate ale angajaților respectivi, din moment ce obligația se aplică numai pentru viitor, astfel încât dividendele deja distribuite nu ar fi vizate. În plus, asemenea participații ar fi cesionate numai cu acordul titularului lor și în schimbul unei preț adecvat. Titularul ar păstra posibilitatea de a-și menține participația, cu condiția să renunțe la poziția sa în cadrul operatorului de transport și de sistem.
- 71 Republica Federală Germania amintește că articolul 10c alineatul (4) prima teză din EnWG interzice atât persoanelor cu funcții de conducere din cadrul operatorului de transport și de sistem, cât și altor salariați să achiziționeze participații la capitalul ÎIV sau al uneia dintre părțile

sale după 3 martie 2012, în timp ce a doua teză a aceleiași dispoziții prevede că numai persoanele cu funcții de conducere au obligația să își cesioneze, cel târziu la 31 martie 2016, participațiile la capitalul ÎIV sau al uneia dintre părțile sale, achiziționate înainte de 3 martie 2012.

- 72 Această distincție ar fi justificată de faptul că, înainte de intrarea în vigoare a cerințelor de independență sporită a operatorului de transport și de sistem, la 3 martie 2012, acțiunile ÎIV erau frecvent distribuite sub formă de „acțiuni ale salariaților” și făceau parte integrantă din patrimoniul sau din economiile individuale ale acestor salariați pentru perioada pensiei.
- 73 O obligație impusă salariaților menționați de a ceda asemenea participații ar constitui o limitare disproporționată a drepturilor lor de proprietate protejate de Grundgesetz (Constituția, denumită în continuare „GG”), întrucât aceștia nu ar putea exercita o influență semnificativă asupra administrării exploatării sistemului de transport. Personalul din conducere ar fi supus unui tratament diferit din cauza importanței poziției sale. Astfel, acest personal ar dispune de o influență strategică decisivă asupra operatorului de transport și de sistem, care ar da naștere unui risc deosebit de conflict de interese.
- 74 Pe de altă parte, din moment ce Directivele 2009/72 și 2009/73 nu ar preciza tratamentul care trebuie acordat participațiilor la capitalul ÎIV pe care salariații operatorului de transport și de sistem le dobândiseră înainte de data-limită, ar reveni statelor membre sarcina de a adopta dispoziții tranzitorii adecvate în această privință.

Aprecierea Curții

- 75 Potrivit articolului 19 alineatul (5) din Directiva 2009/72 și, respectiv, din Directiva 2009/73, „[p]ersoanele cu funcții de conducere și/sau membrii organelor administrative, precum și angajații operatorului de transport și de sistem nu dețin niciun interes și nu primesc niciun beneficiu financiar, de ordin direct sau indirect, de la vreo parte a [ÎIV], cu excepția operatorului de transport și de sistem. Remunerația acestora nu depinde de activitățile sau rezultatele [ÎIV], cu excepția operatorului de transport și de sistem”.
- 76 Reiese cu claritate din modul de redactare a acestei dispoziții că se interzice atât managerilor, cât și angajaților operatorului de transport și de sistem să dețină interese sau să primească avantaje financiare în mod direct sau indirect de la vreo parte a ÎIV, cu excepția operatorului de transport și de sistem.
- 77 Această interpretare se coroborează cu obiectivele reglementării din care face parte dispoziția menționată. Astfel, după cum a arătat domnul avocat general la punctul 77 din concluzii, în cazurile în care, pentru a garanta o separare efectivă între, pe de o parte, rețelele de transport și, pe de altă parte, activitățile de producere și de furnizare a energiei electrice și a gazelor naturale, s-a optat, în conformitate cu articolul 9 alineatul (8) din Directivele 2009/72 și 2009/73, pentru înființarea unui operator de transport și de sistem independent, obligația de a asigura o independență deplină și efectivă a acestui operator în cadrul ÎIV justifică interpretarea articolului 19 alineatul (5) din Directiva 2009/72 și, respectiv, din Directiva 2009/73 în sensul că această interdicție, prevăzută în aceste dispoziții, de a deține participații la ÎIV include o obligație de cesionare pentru angajații care dețin asemenea participații. Astfel, chiar și în cazul în care acești angajați nu participă la administrarea curentă a operatorului de transport și de sistem, nu se poate exclude posibilitatea ca aceștia să fie în măsură să influențeze activitățile angajatorului lor și, prin urmare, posibilitatea creării unor situații de conflict de interese dacă dețin participații la ÎIV sau la părți ale acesteia.

- 78 În speță, deși legislația germană în cauză prevede obligația de cesionare a participațiilor deținute la capitalul ÎIV, achiziționate înainte de 3 martie 2012, ea limitează totuși această obligație numai la persoanele cu funcții de conducere din cadrul operatorului de transport și de sistem. Din moment ce Republica Federală Germania susține că această limitare permite respectarea dreptului de proprietate al salariaților cu privire la participarea lor la capitalul ÎIV, garantat de GG, trebuie amintit că acest drept este de asemenea protejat de articolul 17 alineatul (1) din cartă.
- 79 Cu toate acestea, interpretarea articolului 19 alineatul (5) din Directiva 2009/72 și, respectiv, din Directiva 2009/73 care figurează la punctele 76 și 77 din prezenta hotărâre este conformă cu dreptul de proprietate, astfel cum este consacrat la articolul 17 alineatul (1) din cartă. Într-adevăr, acest drept nu reprezintă o prerogativă absolută, iar exercitarea sa poate face obiectul unor restricții justificate de obiective de interes general urmărite de Uniune, cu condiția ca aceste restricții, potrivit articolului 52 alineatul (1) din cartă, să răspundă efectiv unor obiective de interes general și să nu constituie, față de aceste obiective, o intervenție disproporționată și intolerabilă care ar aduce atingere însuși conținutului drepturilor astfel garantate (a se vedea în acest sens Hotărârea din 20 septembrie 2016, Ledra Advertising și alții/Comisia și BCE, C-8/15 P, EU:C:2016:701, punctele 69 și 70, precum și jurisprudența citată).
- 80 Or, obligația în cauză urmărește să răspundă obiectivului de interes general, amintit la punctul 54 din prezenta hotărâre, care constă în garantarea unei separări efective a sistemului de transport de activitățile de producere și de furnizare de energie electrică și de gaze naturale, necesară pentru a asigura funcționarea pieței interne a energiei și siguranța aprovizionării cu energie.
- 81 Pe de altă parte, interdicțiile prevăzute la articolul 19 alineatul (5) din Directiva 2009/72 și din Directiva 2009/73 nu aduc atingere, într-un mod disproporționat și intolerabil, dreptului de proprietate astfel încât să afecteze însuși conținutul acestui drept. Într-adevăr, aceste dispoziții prevăd doar faptul că persoanele care dețin un interes într-o altă parte a ÎIV, cu excepția operatorului de transport și de sistem, sau primesc un avantaj financiar de la aceasta nu pot dobândi sau păstra calitatea de membru al conducerii operatorului de transport și de sistem sau de membru al organelor administrative și de angajat al operatorului respectiv.
- 82 Prin urmare, deținătorii unui interes într-o altă parte a ÎIV trebuie să aleagă între păstrarea dreptului lor de proprietate și cesiunea acestuia pentru a-și putea exercita atribuțiile în cadrul operatorului de transport și de sistem. În plus, dispozițiile menționate nu se opun vânzării acestor participații la prețul pieței sau schimbului acestora cu participații la capitalul operatorului de transport și de sistem.
- 83 În consecință, ținând seama de obiectivul de interes general amintit la punctele 54 și 80 din prezenta hotărâre, obligația în cauză nu constituie o intervenție excesivă și intolerabilă de natură să aducă atingere însuși conținutului drepturilor de proprietate ale acestor salariați, garantat la articolul 17 alineatul (1) din cartă.
- 84 Având în vedere considerațiile care precedă, al treilea motiv invocat de Comisie în susținerea acțiunii formulate trebuie admis. Prin urmare, este necesar să se constate că, prin faptul că a omis să transpună în mod corect articolul 19 alineatul (5) din Directivele 2009/72 și 2009/73, Republica Federală Germania nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul acestor directive.

Cu privire la al patrulea motiv, întemeiat pe încălcarea competențelor exclusive ale autorității naționale de reglementare

Argumentele părților

- 85 Prin intermediul acestui motiv, Comisia reproșează Republicii Federale Germania că nu a transpus în mod corect articolul 37 alineatul (1) litera (a) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/72, precum și articolul 41 alineatul (1) litera (a) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/73, întrucât articolul 24 prima teză din EnWG ar atribui guvernului federal competențe pentru a stabili tarifele de transport și de distribuție, precum și pentru a stabili condițiile de acces la rețelele naționale și condițiile de prestare a serviciilor de ajustare, în timp ce, în temeiul dispozițiilor menționate, asemenea competențe ar aparține exclusiv autorităților naționale de reglementare (denumite în continuare „ANR”).
- 86 Comisia arată că regulamentele adoptate de guvernul federal în temeiul articolului 24 prima teză din EnWG constituie instrucțiuni detaliate adresate ANR cu privire la exercitarea atribuțiilor de reglementare ale acesteia. Aceste regulamente ar determina procedura și modalitățile de stabilire a tarifelor de rețea, prevăzând elemente detaliate, cum ar fi metodologiile de amortizare și indexarea, și ar conține reguli detaliate privind condițiile de acces la rețea.
- 87 Or, stabilirea unor dispoziții atât de detaliate de către guvernul federal ar împiedica ANR să își exercite propria putere de apreciere, astfel încât ar fi privată de competențele pe care Directivele 2009/72 și 2009/73 i le atribuie cu titlu exclusiv. Dreptul Uniunii ar stabili principii clare în ceea ce privește tarifele de rețea, și anume cele care figurează la articolul 37 alineatul (10) din Directiva 2009/72 și, în domeniul gazelor naturale, în Regulamentul (UE) 2017/460 al Comisiei din 16 martie 2017 de stabilire a unui cod al rețelei privind structurile tarifare armonizate pentru transportul gazelor (JO 2017, L 72, p. 29). În plus, în ceea ce privește condițiile de racordare la rețea și condițiile de acces, codurile de rețea europene respective ar conține dispoziții detaliate privind printre altele vârfurile de sarcină, producătorii și instalațiile de înaltă tensiune.
- 88 Deși admite că atribuțiile ANR trebuie, în conformitate cu dreptul german, să fie definite și fixate în dispoziții juridice, Comisia reproșează legiuitorului german faptul că a prevăzut că acele condiții în care ANR trebuie să își îndeplinească aceste atribuții sunt stabilite printr-un regulament al guvernului federal, în loc să recunoască ANR competența exclusivă de a îndeplini atribuțiile definite la articolul 37 alineatul (1) litera (a) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/72, precum și la articolul 41 alineatul (1) litera (a) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/73.
- 89 În acest context, Comisia subliniază că articolul 35 alineatul (4) din Directiva 2009/72 și articolul 39 alineatul (4) din Directiva 2009/73 au consolidat independența ANR-urilor în raport cu legislația anterioară a Uniunii.
- 90 În plus, potrivit Comisiei, presupunând că principiile stabilite prin Hotărârea Curții din 13 iunie 1958, Meroni/Înalta Autoritate (9/56, EU:C:1958:7), în materie de delegare de competențe către agențiile Uniunii se aplică de asemenea în cazul ANR-urilor, în speță, însuși dreptul Uniunii a stabilit în mod suficient criteriile și condițiile care, în conformitate cu Hotărârea din 22 ianuarie 2014, Regatul Unit/Parlamentul și Consiliul (C-270/12, EU:C:2014:18, punctele 41-54), trebuie să delimiteze competența atribuită ANR-urilor și să limiteze marja de apreciere a acestora, într-un mod care să permită ca exercitarea acestei competențe să facă obiectul unui control jurisdicțional.

- 91 Republica Federală Germania, susținută de Regatul Suediei, arată, cu titlu preliminar, că, în temeiul articolului 194 alineatul (2) TFUE, statele membre își păstrează competența de a stabili condițiile de exploatare a resurselor lor energetice. Având în vedere în special obiectivul de stopare a producției de energie nucleară până în anul 2022, ar fi necesar să se efectueze o „extindere substanțială” a rețelelor de transport al energiei electrice și al gazelor naturale, garantând în același timp că costurile aferente acestei extinderi nu depășesc un ordin de mărime acceptabil pentru consumatori.
- 92 În acest context, articolul 24 din EnWG ar autoriza guvernul federal „să exercite o competență de reglementare, cu [acordul] Bundesrat, în sensul articolului 80 alineatul (1) din GG”. Astfel, deși ANR dispune de o „marjă de manevră considerabilă”, principiul legalității, sub aspectul său de principiu al rezervei legii, corolar al principiului statului de drept, ar impune ca exercitarea puterii administrative a acestei autorități să fie „structurată în prealabil”, în așa fel încât să garanteze, în conformitate cu cerințele GG, că lanțul de legitimare democratic nu este întrerupt.
- 93 Pe de altă parte, Republica Federală Germania susține că articolul 24 prima teză din EnWG este compatibil cu dispozițiile Directivelor 2009/72 și 2009/73 privind atribuțiile ANR. Într-adevăr, modul de redactare a acestor dispoziții nu ar permite să se considere că ANR trebuie să aibă în mod obligatoriu competența de a stabili atât tarifele de transport sau de distribuție, cât și metodologiile de calcul al acestor tarife. O interpretare în sens contrar s-ar opune spiritului, scopului și genezei acestor directive.
- 94 În conformitate cu principiul autonomiei procedurale a statelor membre, acestea ar dispune de o putere de apreciere în ceea ce privește transpunerea dispozițiilor Directivelor 2009/72 și 2009/73 privind competențele ANR-urilor. În cazul Republicii Federale Germania, metodologiile de calcul ar fi determinate în termeni generali și abstracți de legiuitor și de autoritatea de reglementare, în timp ce ANR ar fi competentă să completeze aceste metodologii și, în parte, să le modifice, precum și să adopte decizii concrete pe baza metodologiilor de calcul menționate. În lipsa unor prevederi de drept material suficient de precise cu privire la stabilirea metodologiilor de acces la rețea și de tarifare și în scopul de a asigura o transpunere corectă a directivelor, statele membre ar fi obligate să elaboreze propriile criterii pentru a delimita competența de reglementare a ANR-urilor.
- 95 Această concepție nu ar fi infirmată de Hotărârea din 29 octombrie 2009, Comisia/Belgia (C-474/08, nepublicată, EU:C:2009:681), în măsura în care, în speță, regulamentele adoptate în temeiul articolului 24 din EnWG sunt legi în sens material, iar nu instrucțiuni ale guvernului federal adoptate în exercitarea funcției sale de autoritate executivă ierarhic superioară în raport cu ANR. Astfel, atunci când guvernul federal adoptă regulamente în acest temei, „el nu acționează ca ramură a puterii executive, ci îndeplinește o misiune legislativă” cu acordul Bundesrat. Aceste regulamente nu ar constitui, așadar, o atingere adusă independenței ANR, întrucât aceasta nu se supune instrucțiunilor guvernului sau ale altor autorități.
- 96 În sfârșit, Republica Federală Germania arată că principiile statuate prin Hotărârea din 13 iunie 1958, Meroni/Înalta Autoritate (9/56, EU:C:1958:7), sunt aplicabile și atunci când legiuitorul Uniunii încredințează competențe în favoarea autorităților naționale independente. Potrivit acestor principii, atribuirea de competențe către aceste autorități ar fi posibilă numai în cazul în care legiuitorul Uniunii a adoptat în prealabil dispoziții suficient de precise cu privire la atribuțiile și la competența unor astfel de autorități. În cazul în care legiuitorul nu a adoptat astfel de dispoziții, ar reveni statelor membre sarcina de a le adopta. Aceeași cerință ar rezulta din

principiile democratice și ale statului de drept, care fac parte din structurile politice și constituționale fundamentale ale Republicii Federale Germania, pe care Uniunea trebuie să le respecte în temeiul articolului 4 alineatul (2) TUE.

- 97 În memoriul său în duplică, Republica Federală Germania reproșează Comisiei o extindere inadmisibilă a obiectului litigiului, întrucât, în memoriul său în replică, ar fi formulat un motiv suplimentar, întemeiat pe încălcarea independenței ANR, sau ar fi modificat motivul inițial.

Aprecierea Curții

– Cu privire la admisibilitate

- 98 Trebuie amintit de la început că o parte nu poate, în cursul procedurii, să modifice obiectul litigiului și că temeinicia unei acțiuni trebuie examinată numai din perspectiva concluziilor cuprinse în cererea de sesizare a instanței (a se vedea în special Hotărârea din 11 noiembrie 2010, Comisia/Portugalia, C-543/08, EU:C:2010:669, punctul 20 și jurisprudența citată).
- 99 În plus, în temeiul articolului 21 primul paragraf din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene și al articolului 120 litera (c) din Regulamentul de procedură al Curții, în toate cererile depuse în temeiul articolului 258 TFUE, Comisia trebuie să indice obiecțiile exacte cu privire la care Curtea este sesizată să se pronunțe, precum și, cel puțin pe scurt, elementele de drept și de fapt pe care se întemeiază aceste obiecții (Hotărârea din 16 iulie 2015, Comisia/Bulgaria, C-145/14, nepublicată, EU:C:2015:502, punctul 28 și jurisprudența citată).
- 100 Prin intermediul celui de al patrulea motiv, Comisia reproșează Republicii Federale Germania că nu a transpus în mod corect articolul 37 alineatul (1) litera (a) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/72, precum și articolul 41 alineatul (1) litera (a) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/73, în măsura în care articolul 24 prima teză din EnWG ar atribui guvernului federal competențe care, în temeiul dispozițiilor menționate, ar aparține în mod exclusiv ANR.
- 101 Or, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 100 din concluzii, atât atribuirea în favoarea unei alte entități decât ANR a competenței de a interveni în domenii care țin de competența ANR, cât și supunerea acesteia din urmă unor dispoziții adoptate de alte entități, care reglementează în mod detaliat exercitarea competențelor care îi sunt rezervate, sunt de natură să limiteze posibilitatea ANR de a adopta în aceste domenii decizii în mod autonom și fără influențe exterioare.
- 102 Rezultă că al patrulea motiv vizează chestiuni care sunt strâns legate, în măsura în care atribuirea către o altă entitate decât ANR a unor competențe rezervate acesteia poate constitui, potrivit Comisiei, o încălcare a independenței acestei autorități, din moment ce, în conformitate cu articolul 35 din Directiva 2009/72 și cu articolul 39 din Directiva 2009/73, aceste competențe trebuie să fie exercitate în mod autonom. Prin urmare, argumentele invocate de Comisie cu privire la independența ANR-urilor nu pot fi considerate ca reprezentând un motiv nou, diferit de cel formulat inițial, și nici o modificare a motivului inițial. Prin urmare, aceste argumente sunt admisibile.

– *Cu privire la fond*

- 103 Articolul 37 alineatul (1) din Directiva 2009/72 și articolul 41 alineatul (1) din Directiva 2009/73 conferă ANR competențe variate, printre care, în special la litera (a) a alineatelor menționate, cele de stabilire sau de aprobare, conform unor criterii transparente, a tarifelor de transport și de distribuție sau a metodologiilor de calcul al acestora.
- 104 La rândul lor, articolul 37 alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/72 și articolul 41 alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/73 conferă în special ANR competența de a stabili sau de a aproba cel puțin metodologiile utilizate pentru calcularea sau stabilirea condițiilor de racordare și de acces la rețelele naționale, inclusiv tarifele aplicabile, precum și a condițiilor de furnizare a serviciilor de ajustare, în cadrul primei directive, și de echilibrare, în cadrul celei de a doua directive.
- 105 Expresia „cel puțin”, care figurează în textul acestor dispoziții, interpretate în lumina considerentului (36) al Directivei 2009/72 și, respectiv, a considerentului (32) al Directivei 2009/73, indică faptul că determinarea metodologiilor pentru calcularea sau stabilirea condițiilor de racordare și de acces la rețelele naționale, inclusiv a tarifelor aplicabile, face parte din competențele rezervate în mod direct ANR-urilor prin aceste directive.
- 106 În această privință, Curtea a statuat deja, interpretând articolul 23 alineatul (2) din Directiva 2003/54/CE, care conținea dispoziții similare celor menționate la punctul 104 din prezenta hotărâre, că atribuirea în favoarea unei alte autorități decât ANR a competenței de a determina elemente importante în ceea ce privește stabilirea tarifelor, precum marja de profit, nu era conformă cu aceste dispoziții în măsura în care o astfel de atribuire ar reduce întinderea competențelor rezervate ANR prin directiva menționată (a se vedea prin analogie Hotărârea din 29 octombrie 2009, Comisia/Belgia, C-474/08, nepublicată, EU:C:2009:681, punctele 29 și 30).
- 107 Pe de altă parte, articolul 35 alineatul (4) litera (a) și alineatul (5) litera (a) din Directiva 2009/72, precum și articolul 39 alineatul (4) litera (a) și alineatul (5) litera (a) din Directiva 2009/73 prevăd că ANR-urile își exercită competențele în mod independent de orice entitate publică sau de orice organism politic.
- 108 Referitor la noțiunea de „independență”, care nu este definită nici de Directiva 2009/72 și nici de Directiva 2009/73, Curtea a statuat deja că, în ceea ce privește organele publice, această noțiune desemnează, în sensul său obișnuit, un statut care asigură organului respectiv posibilitatea de a acționa în deplină libertate în raport cu organismele față de care trebuie să îi fie asigurată independența, protejat de orice instrucțiune și de orice influență exterioară (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 iunie 2020, Prezident Slovenskej republiky, C-378/19, EU:C:2020:462, punctele 32 și 33).
- 109 Curtea a precizat că această independență decizională presupune că, în domeniul atribuțiilor și al competențelor de reglementare menționate la articolul 37 din Directiva 2009/72, ANR adoptă deciziile în mod autonom, exclusiv în temeiul interesului public, pentru a asigura respectarea obiectivelor urmărite prin directiva menționată, fără a fi supusă unor instrucțiuni externe care provin de la alte organe publice sau private (Hotărârea din 11 iunie 2020, Prezident Slovenskej republiky, C-378/19, EU:C:2020:462, punctul 54).

- 110 Desigur, în temeiul articolului 35 alineatul (4) litera (b) punctul (ii) din Directiva 2009/72 și al articolului 39 alineatul (4) litera (b) punctul (ii) din Directiva 2009/73, cerința de independență prevăzută în aceste dispoziții nu aduce atingere orientărilor generale elaborate de guvern. Cu toate acestea, reiese cu claritate din modul de redactare a acestor dispoziții că astfel de orientări generale nu privesc atribuțiile și nici competențele de reglementare menționate la articolul 37 din Directiva 2009/72 și, respectiv, la articolul 41 din Directiva 2009/73.
- 111 Trebuie subliniat în acest context că aceste directive urmăresc de asemenea, în conformitate cu considerentul (33) al primei directive și cu considerentul (29) al celei de a doua directive, să consolideze independența ANR-urilor față de regimul prevăzut de reglementarea anterioară.
- 112 Astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 112 din concluzii, independența deplină a ANR-urilor față de entitățile economice și de entitățile publice, fie organisme administrative, fie organisme politice, iar în acest din urmă caz, titulare ale puterii executive sau ale puterii legislative, este necesară pentru garantarea faptului că deciziile adoptate de ANR-uri sunt imparțiale și nediscriminatorii, excluzând posibilitatea de a privilegia întreprinderile și interesele economice legate de guvern, de majoritatea sau, în orice caz, de puterea politică. În plus, separarea deplină de puterea politică permite ANR-urilor să urmeze în acțiunea lor o perspectivă pe termen lung, care este necesară pentru realizarea obiectivelor Directivelor 2009/72 și 2009/73.
- 113 Rezultă că o interpretare a articolului 37 alineatul (1) litera (a) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/72, precum și a articolului 41 alineatul (1) litera (a) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/73 în sensul că unui guvern național îi este permis să stabilească sau să aprobe metodologiile de calcul al tarifelor de acces la rețea și al serviciilor de ajustare sau de echilibrare care trebuie utilizate de către ANR-uri ar contraveni obiectivelor urmărite de aceste directive.
- 114 Or, în speță, articolul 24 prima teză din EnWG atribuie guvernului federal, cu acordul Bundesrat, nu doar competența de a stabili condițiile de acces la rețea, inclusiv furnizarea de servicii de echilibrare, sau metodologiile de stabilire a acestor condiții, precum și metodologiile pentru stabilirea tarifelor de acces la rețea, ci și de a decide care sunt cazurile și care este cadrul în care ANR poate stabili condițiile și metodologiile menționate sau le poate aproba la solicitarea operatorului de sistem, precum și care sunt cazurile particulare de utilizare a rețelei și condițiile în care ANR poate, în fiecare caz specific, să autorizeze sau să refuze autorizarea în ceea ce privește tarifele individuale de acces la această rețea.
- 115 Articolul 24 prima teză din EnWG conferă astfel în mod direct guvernului federal anumite competențe rezervate exclusiv ANR, în așa fel încât îi atribuie competența de a abilita ANR să exercite aceste competențe, cu încălcarea articolului 37 alineatul (1) litera (a) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/72, precum și a articolului 41 alineatul (1) litera (a) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/73.
- 116 Or, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 106 din concluzii, independența conferită ANR prin directivele 2009/72 și 2009/73 în domeniul atribuțiilor și al competențelor care îi sunt încredințate în mod exclusiv la articolul 37 din prima directivă și, respectiv, la articolul 41 din a doua directivă nu poate fi limitată prin acte precum, în speță, regulamentele adoptate de guvernul federal, cu acordul Bundesrat, în temeiul articolului 24 din EnWG.
- 117 Această apreciere nu poate fi infirmată de niciunul dintre argumentele invocate de Republica Federală Germania.

- 118 În primul rând, în ceea ce privește principiul autonomiei procedurale a statelor membre, rezultă din articolul 288 TFUE că acestea au obligația să asigure efectul deplin al unei directive cu ocazia transpunerii acesteia, dispunând în același timp de o marjă de apreciere considerabilă în alegerea căilor și a mijloacelor destinate să asigure punerea sa în aplicare. Astfel, această libertate lasă fiecăruia dintre statele membre destinatară obligația de a adopta toate măsurile necesare pentru a asigura efectul deplin al directivei vizate, conform obiectivului pe care îl urmărește aceasta (Hotărârea din 19 octombrie 2016, Ormaetxea Garai și Lorenzo Almendros, C-424/15, EU:C:2016:780, punctul 29, precum și jurisprudența citată).
- 119 Rezultă că, deși statele membre beneficiază de o autonomie în organizarea și în structurarea propriilor ANR-uri, o asemenea autonomie trebuie însă exercitată cu respectarea deplină a obiectivelor și a obligațiilor stabilite prin Directivele 2009/72 și 2009/73 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 iunie 2020, Prezident Slovenskej republiky, C-378/19, EU:C:2020:462, punctul 38 și jurisprudența citată), prin care se urmărește să se garanteze că, în exercitarea competențelor rezervate ANR-urilor, acestea iau decizii independente.
- 120 În al doilea rând, în ceea ce privește pretinsa lipsă de precizie a dispozițiilor de drept material ale directivelor în cauză referitoare la stabilirea metodologiilor de acces la rețea și de tarificare, reiese din articolul 37 alineatul (1) din Directiva 2009/72 și din articolul 41 alineatul (1) din Directiva 2009/73 că tarifele de transport și de distribuție sau metodologiile de calcul al acestora trebuie stabilite conform unor criterii transparente. În temeiul alineatului (6) litera (a) al acestor două articole, aceste tarife și metodologii de calcul al acestora, precum și condițiile de racordare și de acces la rețelele naționale trebuie stabilite ținând seama de necesitatea realizării investițiilor necesare viabilității rețelelor. Pe de altă parte, din cuprinsul alineatului (10) al dispozițiilor menționate reiese că astfel de tarife și de metodologii de calcul trebuie să fie proporționale și aplicate într-un mod nediscriminatoriu.
- 121 În plus, în ceea ce privește serviciile de ajustare și de echilibrare, articolul 37 din Directiva 2009/72 și articolul 41 din Directiva 2009/73 prevăd la alineatul (6) litera (b) că aceste servicii trebuie să fie realizate în modul cel mai economic posibil, trebuie să ofere utilizatorilor de rețele stimulente corespunzătoare pentru ca aceștia să își echilibreze intrările și ieșirile și trebuie să fie furnizate într-un mod corect și nediscriminatoriu și să fie întemeiate pe criterii obiective. În sfârșit, potrivit alineatului (8) al articolelor menționate anterior, la stabilirea sau aprobarea tarifelor sau a metodologiilor și a serviciilor de ajustare, în cadrul primei directive, respectiv a serviciilor de echilibrare, în cadrul celei de a doua directive, ANR-urile trebuie să prevadă stimulente corespunzătoare pe termen scurt și pe termen lung pentru a încuraja operatorii de transport și de sistem și de distribuție să îmbunătățească performanțele, să favorizeze integrarea pe piață și siguranța aprovizionării și să sprijine activitățile de cercetare aferente.
- 122 Criteriile prevăzute în Directivele 2009/72 și 2009/73 sunt precizate prin alte acte normative, și anume Regulamentul (CE) nr. 714/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind condițiile de acces la rețea pentru schimburile transfrontaliere de energie electrică și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1228/2003 (JO 2009, L 211, p. 15), precum și Regulamentul (CE) nr. 715/2009 al Parlamentului European și al Consiliului din 13 iulie 2009 privind condițiile de acces la rețelele pentru transportul gazelor naturale și de abrogare a Regulamentului (CE) nr. 1755/2005 (JO 2009, L 211, p. 36), care sunt aplicabile schimburilor transfrontaliere [a se vedea în acest sens Hotărârea din 3 decembrie 2020, Comisia/Belgia (Piețele energiei electrice și gazelor naturale), C-767/19, EU:C:2020:984, punctul 112]. Aceste reglementări sunt completate prin mai multe coduri de rețea stabilite prin regulamente ale Comisie.

- 123 Având în vedere un cadru normativ atât de detaliat la nivelul Uniunii, din care reiese, astfel cum a arătat domnul avocat general la punctul 118 din concluzii, că tarifele și metodologiile de calcul pentru schimburile interne și transfrontaliere trebuie stabilite pe baza unor criterii uniforme, argumentația Republicii Federale Germania potrivit căreia, în vederea transpunerii Directivelor 2009/72 și 2009/73, ar fi necesar să se elaboreze, la nivel național, criterii de calcul al tarifelor nu poate fi, așadar, admisă.
- 124 În al treilea rând, în ceea ce privește argumentul potrivit căruia reglementarea adoptată în temeiul articolului 24 din EnWG este de natură legislativă, ceea ce ar fi necesar pentru a garanta legitimarea democratică, trebuie amintit că, potrivit articolului 10 alineatul (1) TUE, funcționarea Uniunii se întemeiază pe principiul democrației reprezentative, care concretizează valoarea democrației menționată la articolul 2 TUE (Hotărârea din 19 decembrie 2019, Junqueras Vies, C-502/19, EU:C:2019:1115, punctul 63 și jurisprudența citată).
- 125 Acest principiu este reflectat pe deplin de procedura legislativă în cursul căreia au fost adoptate Directivele 2009/72 și 2009/73. În calitate de principiu comun statelor membre, acesta trebuie să fie luat în considerare cu ocazia interpretării directivelor menționate și în special a dispozițiilor acestora care sunt în discuție (a se vedea prin analogie Hotărârea din 9 martie 2010, Comisia/Germania, C-518/07, EU:C:2010:125, punctul 41).
- 126 Curtea a statuat deja că principiul democrației nu se opune existenței unor autorități publice situate în afara administrației ierarhizate clasice și mai mult sau mai puțin independente față de guvern, care au deseori funcții normative sau exercită atribuții care trebuie să fie protejate de influența politică, rămânând totodată supuse respectării legii, sub controlul instanțelor competente. Faptul de a conferi ANR-urilor un statut independent de administrația generală nu este, în sine, de natură să priveze aceste autorități de legitimitatea lor democratică, în măsura în care acestea nu sunt excluse de la orice influență parlamentară (a se vedea în acest sens Hotărârea din 9 martie 2010, Comisia/Germania, C-518/07, EU:C:2010:125, punctele 42, 43 și 46).
- 127 Or, Directivele 2009/72 și 2009/73 nu se opun ca persoanele care își asumă conducerea ANR-urilor să fie numite de parlament sau de guvern (a se vedea în acest sens Hotărârea din 11 iunie 2020, Prezident Slovenskej republiky, C-378/19, EU:C:2020:462, punctele 36-39). Astfel cum reiese din considerentul (34) al primei directive și din considerentul (30) al celei de a doua directive, directivele nu se opun nici ca aceste autorități să se supună controlului parlamentar în conformitate cu dreptul constituțional al statelor membre.
- 128 Pe de altă parte, articolul 37 alineatul (17) din Directiva 2009/72 și articolul 41 alineatul (17) din Directiva 2009/73 impun statelor membre să stabilească, la nivel național, mecanisme adecvate care să permită unei părți lezate printr-o decizie a ANR să sesizeze un organism independent de părțile implicate și de guverne. O asemenea cerință este un corolar al principiului protecției jurisdicționale efective, care constituie un principiu general al dreptului Uniunii, consacrat la articolul 47 din cartă [Hotărârea din 16 iulie 2020, Comisia/Ungaria (Tarife de acces la rețelele de transport al energiei electrice și al gazelor naturale), C-771/18, EU:C:2020:584, punctul 61, precum și jurisprudența citată].
- 129 În aceste condiții, Republica Federală Germania nu poate invoca principiul democrației, garantat în Uniune, pentru a atribui unei alte autorități decât ANR competențe care revin exclusiv acesteia din urmă, în temeiul articolului 37 alineatul (1) literele (a) și (b) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/72, precum și al articolului 41 alineatul (1) litera (a) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/73.

- 130 În plus, chiar dacă regulamentele adoptate de guvernul federal, în temeiul articolului 24 din EnWG, au caracterul unor „legi materiale”, trebuie arătat că, astfel cum a subliniat domnul avocat general la punctul 124 din concluzii, competența atribuită de Directivele 2009/72 și 2009/73 în mod exclusiv ANR-urilor și independența acestora trebuie să fie garantate față de orice organism politic, așadar nu numai față de guvern, ci și față de legiuitorul național, care nu poate să sustragă o parte din aceste competențe de la ANR-uri și să le atribuie altor organisme publice.
- 131 În al patrulea rând, în ceea ce privește argumentul întemeiat pe Hotărârea din 13 iunie 1958, Meroni/Înalta Autoritate (9/56, EU:C:1958:7), fără a fi necesară pronunțarea cu privire la problema dacă această jurisprudență este aplicabilă într-o caz precum cel în speță, referitor la autoritățile naționale desemnate de statele membre în temeiul unei directive, trebuie arătat, astfel cum a procedat domnul avocat general la punctul 134 din concluzii, că interpretarea articolului 37 din Directiva 2009/72 și a articolului 41 din Directiva 2009/73, care rezultă în special din cuprinsul punctelor 105 și 113 din prezenta hotărâre, este oricum conformă cu această jurisprudență. Potrivit acesteia, nu este permisă delegarea în favoarea unor entități cu caracter administrativ a unei marje de apreciere care să fie de natură a exprima, prin exercitarea sa, veritabile alegeri de natură politică, înlocuind opțiunile autorității care delegă cu cele ale autorității delegate, operând astfel o „veritabilă deplasare a responsabilității”. În schimb, este permisă delegarea unor competențe de executare delimitate net și a căror exercitare poate fi supusă unui control riguros în raport cu criteriile obiective stabilite de autoritatea care delegă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 ianuarie 2014, Regatul Unit/Parlamentul și Consiliul, C-270/12, EU:C:2014:18, punctele 41, 42 și 54).
- 132 Astfel, pe de o parte, competențele rezervate ANR-urilor intră în sfera de executare, pe baza unei aprecieri tehnice de specialitate a realității. Pe de altă parte, astfel cum reiese din cuprinsul punctelor 120-123 din prezenta hotărâre, în exercitarea acestor competențe, ANR-urile sunt subordonate unor principii și unor norme stabilite printr-un cadru normativ atât de detaliat la nivelul Uniunii, care le limitează marja de apreciere și le împiedică să facă alegeri de natură politică.
- 133 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se admită al patrulea motiv invocat de Comisie în susținerea acțiunii formulate și să se constate că, prin faptul că a omis să transpună în mod corect articolul 37 alineatul (1) litera (a) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/72, precum și articolul 41 alineatul (1) litera (a) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/73, Republica Federală Germania nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul acestor directive.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 134 Potrivit articolului 138 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.
- 135 Întrucât Comisia a solicitat obligarea Republicii Federale Germania la plata cheltuielilor de judecată, iar Republica Federală Germania a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată.
- 136 Conform articolului 140 alineatul (1) din același regulament, potrivit căruia statele membre care au intervenit în litigiu suportă propriile cheltuieli de judecată, trebuie să se decidă că Regatul Suediei suportă propriile cheltuieli de judecată.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară și hotărăște:

1) Prin faptul că a omis să transpună în mod corect:

- **articolul 2 punctul 21 din Directiva 2009/72/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă a energiei electrice și de abrogare a Directivei 2003/54/CE și articolul 2 punctul 20 din Directiva 2009/73/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 13 iulie 2009 privind normele comune pentru piața internă în sectorul gazelor naturale și de abrogare a Directivei 2003/55/CE;**
- **articolul 19 alineatele (3) și (8) din Directivele 2009/72 și 2009/73;**
- **articolul 19 alineatul (5) din Directivele 2009/72 și 2009/73;**
- **articolul 37 alineatul (1) litera (a) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/72, precum și articolul 41 alineatul (1) litera (a) și alineatul (6) literele (a) și (b) din Directiva 2009/73,**

Republica Federală Germania nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul acestor directive.

2) Obligă Republica Federală Germania la plata cheltuielilor de judecată.

3) Regatul Suediei suportă propriile cheltuieli de judecată.

Semnături